

YENİ TÜRK EDEBİYATI ARAŞTIRMALARI

Modern Turkish Literature Researches

Temmuz-Aralık 2018/10:20 (189-192)

BEYAZ KÖŞKTE OTURANLAR -RİKKAT KÖKNAR'IN ROMANLARINDA SOSYAL SINIFLAR-

Ahmet EVİS*

ORCID: 0000-0003-4205-2661

Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatının popüler romancıları arasında yer alan Rikkat Köknar (1911-1994), romanlarını Cumhuriyet gazetesi ve Kadın Gazetesi dergisinde tefrika olarak yayımlar. Dördü kitaplaşan toplam altı romanı¹ bulunan Köknar'ın edebiyat tarihi kaynaklarında ismi pek anılmaz. Orhan Oğuz'un 2013 yılında yayımladığı *Beyaz Köşkte Oturanlar -Rikkat Köknar'ın Romanlarında Sosyal Sınıflar-*² eseri, gerek yazarın tanınırlığının artmasında gerekse de eserlerinin tahlilini sosyolojik bağlamda ele alması açısından dikkate değerdir.

Romanın gerçeklikle olan organik bağı, yazıldığı dönem hakkında okurlarına çok yönlü bilgiler verir. Bu bağlamda düşünüldüğünde Köknar'ın eserleri, Türk toplumundaki sosyal sınıfları yansıtması açısından ayrıca önem kazanır. Yazarın romanlarını kaleme aldığı süreç olan 1940-1970 arasında Türk edebiyatında toplumsal gerçekçi eğilim ve köy edebiyatı hâkimdir. Yazarın bu anlayış dışında kalarak farklı sosyal sınıfları eserlerinde işlemesi söz konusu sürecin bütünlüklü olarak aydınlatılmasında daha da işlevsellik kazandırdığı söylenebilir.

Eserin Türk edebiyatında bir diğer önem taşıyan yönü ise popüler romancılıktaki ismi anılmayan kadın yazarlardan birini tanıtmasıdır. Bilindiği üzere popüler romanlar her döndem belli bir okur kitlesine sahip olmuştur. Bu durumda dönemin konjonktürüne paralel olarak aşk ve gösterişli bir yaşamı yahut dönemin revaçta konularını odağa almaları etkili olmuştur. Şaban Sağlık (2010:120) popüler romanının tanımını yaparken yazarı açısından estetik bir gaye güdülmeksizin kaleme alındığına; yazılıp yayımlanmasında başta ticari kaygı olmak üzere, sanat dışı sebepler bulunduğuna; fikirden ziyade duygu ve heyecanlarını harekete geçirmenin hedeflendiğine; çok sayıda okura ulaşan; kolay anlaşılıp rahat çözümlendiğine; okurda belirli bir seviye arandmadığına; klişeleşmiş, basmakalıp bir yapı arz ettiğine ve çoğunun filme alınarak sinema ve televizyonda da çok sayıda izleyiciye ulaştığına vurgu yapar. Özcan Aygün (2012: 56-57) ise popüler romanlarda kullanılan motiflerin ortak yapısal özellikler ve klişeler üzerinden işlendiğini

*Arş. Gör. Dr., Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

eposta: ahmetevis@gmail.com

¹ Kitaplaşan romanlar, *Dağlar Delinirken* (1948), *Beyaz Köşktekiler* (1960), *Dünden Bugüne* (1969), *Bekleyiş* (1981). Tefrika olarak kalanlar ise *Herkesin Cenneti* (1964) ve *Madam de Pompadour'un Romanı* (1961) (Oğuz 2013: 16-17).

² Eserden yapılacak alıntılarda sadece sayfa numarasına yer verilecektir.

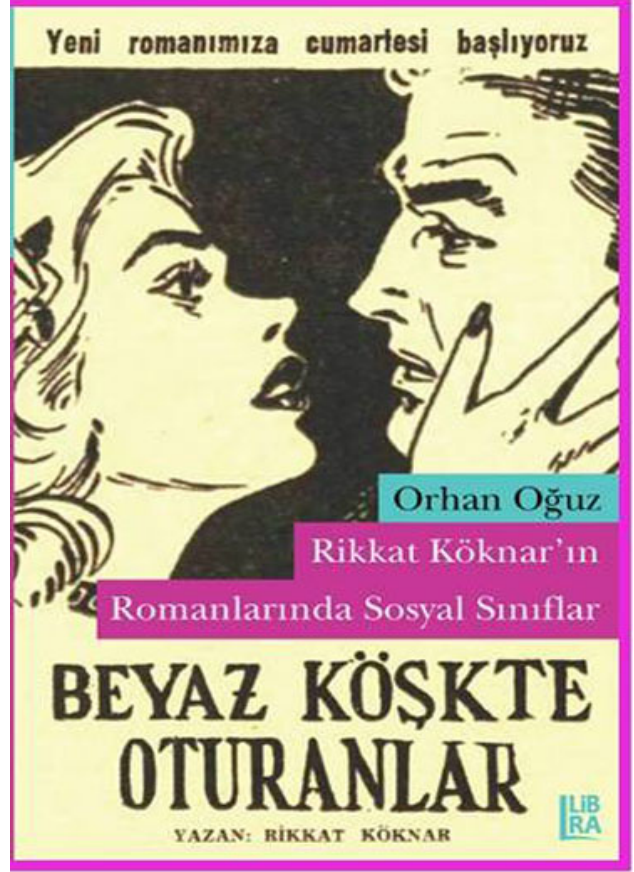
belirtir. Bunlar iyi-kötü savaşı, mutlu son ve nadiren ölümdür. Ayrıca vatanseverlik, Atatürk ilke ve inkılaplarının sevdirmesi, millet sevgisi ve aşkın yine ortak motifler olarak klişeleşerek eserlerde işlendiğini belirtir. Popüler roman türlerine yönelik farklı sınıflandırmalar bulunsa da genel olarak kabul gören popüler roman çeşitleri şu şekildedir:

“1-Aşk romanları, 2- Polisiye romanları ve dedektiflik romanları 3-Casusluk romanları 4-Popüler tarihî romanlar 5-Toplumsal-Acıklı romanlar 6-Heyecan, macera ve gerilim romanları” (Sağlık 2010: 134-144).

Köknar'ın eserlerindeki kişi kadrosuna bakıldığında yaşam tarzları ve birbirleriyle olan ilişkileri bakımından popüler romanın yapısal ve tematik yönleriyle büyük oranda benzeştiği görülür. Aşk, evlilik ve şaşalı yaşam tarzına özenme gibi konu ve temalar popüler romana uygun şekilde ele alınarak işlenir. Ancak Oğuz, yazarın sanatçılık evresindeki gelişiminde yazarın birbirini tekrar eden romanlardan kaçınarak bireyin iç dünyasına yönelen hususları da ele aldığını belirtir. Köknar'ın kadın-erkek ilişkilerinden hareketle popüler romanın aşk ilişkisi üzerine standart kullanımlarını aştığını belirtir: “Rikkat Köknar'ın dördüncü romanında (...) gittikçe popüler roman klişelerinden uzaklaşma çabası görünebilir” (s. 24). Özetle, *Beyaz Köşkte Oturanlar -Rikkat Köknar'ın Romanlarında Sosyal Sınıflar-* eserinin Türk edebiyatında popüler romancılığında bir eksiğinin giderilmesine katkıda bulunduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Beyaz Köşkte Oturanlar -Rikkat Köknar'ın Romanlarında Sosyal Sınıflar-, üç ana bölümden oluşurken, bu bölümler dışında ön söz, giriş, kaynakça, ekler ve dizin olarak toplamda 178 sayfa olarak kaleme alınır. İncelemenin temel odağında sosyal sınıfların tespiti söz konusudur. Oğuz, romanlar üzerinden incelemelere geçmeden evvel sosyal sınıf kavramını derinlemesine ele alır; ardından kavramsal bir çerçeve etrafında şahısların hangi sosyal sınıfla mensup olduğunu gerekçe ve örnekleriyle açıklar.

Eserin giriş kısmında çalışmanın genel tanıtımı yapılırken teorik temel üst başlığıyla kaleme alınan ilk bölümünde ise öncelikle yazarın biyografisine, sanat anlayışına ve Türk popüler romancılığındaki konumuna yer verilir. Ardından yazarın eserlerinin “Sınıf Kavramı” açısından değerlendirilip değerlendirilemeyeceği tartışılır. Öncelikle Marksist teoriden hareketle sınıf kavramının ortaya çıkışı, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemindeki toplumsal sınıflaşma ve

burjuvazinin varlığına yönelik tespitlere başvurulur. Yapılan tespitler ışığında Rikkat Köknar romanlarının genel bağlamda sınıf kavramı odağında nasıl ve ne ölçüde ele alınabilirliği açıklanır.

Eserin ikinci bölümünü oluşturan ve esere ismini veren Rikkat Köknar'ın romanlarında Sosyal Sınıflar başlığı ise üç alt başlığa ayrılarak işlenir. Bunlar: Alt Sınıf, Orta Sınıf ve Üst Sınıf'tır. Her üç alt başlık kendi içerisinde de alt başlıklara ayrılarak eserdeki tematik yapıya uygun biçimde tasnif edilir. Alt sınıf işlenirken bu sınıfa mensup şahısların olumsuz imajları, sermaye karşısında takındıkları olumsuz tavır ve içinde buldukları alt tabakadan kurtulma çabaları örnekleriyle açıklanır. Orta sınıf üzerine inceleme yapılırken ise kişileri orta sınıfa dâhil eden değerler, kavramlar ve göstergeler üzerinde durulur. Ardından orta sınıfa mensup kişilerin meslekleri, ikamet ettiği mekân ve Batı karşısındaki tavırları irdelenir. Son olarak ele alınan üst sınıfta ise ilkin kadın-erkek arasındaki ilişkiler bağlamında evlilik, aile yapısı, üst sınıfa geçiş denemeleri, yozlaşma, üst sınıf-taşra ve üst sınıf-Batı ilişkisi incelenir.

Eserin üçüncü bölümünde ise ikinci bölüm ağırlıklı olmak üzere genel değerlendirmelere gidilir. İlgili bölümde ayrıntılı çıkarımlar bulunmakla birlikte Oğuz'un her üç sınıf için yaptığı genel tespitler şu şekildedir: "Alt sınıf, Rikkat Köknar'ın romanlarında olumsuz bir imajla çizilir. Bu imaj alt sınıf mensuplarının görünüş ve davranışlarında somutlaşır; satır aralarında, onların kültürleriyle buldukları sosyo-ekonomik statü arasında bağ kurulur" (s. 139). Orta sınıf ise "daha çok üst orta sınıfa mensup kişilerle temsil edilir. Üst orta sınıfın değerleri övülür, bu sınıf mensuplarının sahip oldukları refah, emeklerinin bir sonucudur; hayat tarzları, davranışları, zevkleri, kültürleri ile müreffeh hayatları arasında bir uyum vardır. Bu sınıfın mensupları sosyal statülerini kaybetse de, alt sınıfa düşse de kültürlerini muhafaza ederler. Bu kültür onların tekrar eski yerlerine dönmelerinin de anahtarıdır" (s. 140). Son olarak ele alınana üst sınıf ise Oğuz'a göre hem olumlu hem de olumsuz yönleriyle öne çıkmıştır: "Üst sınıf, Rikkat Köknar'ın romanlarında alt sınıf gibi olumsuz bir imajdan nasibini almıştır. Özellikle sonradan zenginleşenlerin eleştirildiği husus, servetlerini edinme yollarıdır. Yeni zenginlerin hayat tarzındaki sonradan görmelik ve tüketimdeki aşırılıkları, yer yer yozlaşmayı yer yer de naif bir uyum çabasını yansıtır. (...) Üst sınıfa mensup olumsuz örneklerin yanında olumlu örnekler de vardır. Bunların zenginlikleri genellikle miras yoluyla gelmiştir; kimileri de yüksek bürokrasiden ticarete geçiş yapmışlardır." (s. 141)

Eserin kaynakça kısmının ardından kaleme alınan ekler bölümünde roman özetlerine ve Köknar'ın aile fotoğraflarına yer verilir.

Son tahlilde denebilir ki Orhan Oğuz'un *Beyaz Köşkte Oturanlar -Rikkat Köknar'ın Romanlarında Sosyal Sınıflar-* adlı çalışması, Türk edebiyat tarihinin popüler romancıları arasında yer alan Rikkat Köknar'ın ve eserlerinin tanıtım ve analizini sosyal sınıf kavramı etrafında gerçekleştirmesi gerek yapılacak sonraki çalışmalara kaynak ve örnek olması gerekse de Türk edebiyatı sahasındaki bir eksikliğin giderilmesine katkıda bulunması bakımından önem taşımaktadır.

Kaynakça

Oğuz, Orhan (2013). *Beyaz Köşkte Oturanlar -Rikkat Köknar'ın Romanlarında Sosyal Sınıflar-*. İstanbul: Libra.

Sağlık, Şaban (2010). *Popüler Roman Estetik Roman*. Ankara: Akçağ.

Aygün, Özcan (2012). *Edebiyatımızda Popüler Roman ve Aka Gündüz*. Ankara: Kriter.